

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ

INNOVATION AND INVESTMENT
PROVIDING OF ECONOMIC
DEVELOPMENT

Барна Степан. Інноваційна діяльність в системі управління енергосервісних підприємств. *Економічний дискурс*. 2019. Випуск 4. С. 79-86.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2019-4-8>

УДК 330.02
JEL Classification Q43; Q47

Барна Степан
здобувач

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: stbarna@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОСЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Вступ. Феномен інновацій та інноваційної діяльності відображає динаміку суспільства, охоплює всі сфери життя, несе в собі орієнтир на майбутнє. Сутність даного феномена вимагає ґрунтовних досліджень з позицій філософського, наукового, техніко-економічного та соціокультурного аспектів. Виходячи із наростаючої потужної нормативно-правової бази, постає провідна роль інноваційної діяльності як для держави в цілому, так і для окремих підприємств і очевидна необхідність підвищення інноваційної активності, нарощування інноваційного потенціалу і здійснення систематичного цілеспрямованого планування, розробки, впровадження та використання інновацій.

Методи. В роботі використано метод порівняння – для виявлення відмінностей між інноваційними процесами розвинених країн і країн, що розвиваються; узагальнення – для визначення загального поняття і розуміння принципів функціонування суб'єктів інноваційного процесу; абстрагування – для виявлення найістотніших зв'язків інноваційного розвитку підприємств.

Результати. У дослідженні висунуто припущення про те, що рішення проблем формування розвинутої ефективної системи управління інноваційною діяльністю підприємств, що відповідає цілям їх інноваційної стратегії, залежить від застосування прогресивних методів і підходів, адекватних елементів моделей інноваційних процесів сучасних поколінь, а також відповідає умовам інформатизації та цифровізації економіки.

Перспективи. Перед науковцями постає необхідність розробки ряду положень, що розширюють уявлення про розвиток системи управління інноваційною діяльністю підприємств, концентруючи необхідність підвищення інноваційної активності, нарощування інноваційного потенціалу і здійснення систематичного цілеспрямованого планування, розробки, впровадження та використання інновацій; обґрунтування доцільності застосування системного підходу до управління інноваційною діяльністю; формування змісту і структури моделі системи управління інноваційною діяльністю підприємств.

Ключові слова: європейські стандарти, інновації, управління, енергосервісні підприємства.

Вступ.

Питання інноваційного розвитку виникає як серйозний аргументований високоефективний засіб щодо динамічного стійкого формування економічно розвиненого укладу країни. Він є відповіддю на нерациональне використання енергії в поєднанні з високо субсидованими цінами на енергоносії та постійними політичними викликами. На порядок денний виходять питання, що стосуються передових енергетичних, інформаційно-комунікаційних та соціальних технологій, які будуть визначати технологічний профіль ринків устаткування, програмних систем, інжинірингу та сервісів в енергетиці.

Усвідомлене, виважене відчуття необхідності комплексного і всебічного впровадження інновацій – безперечно, найбільш вірний еволюційний шлях, що зумовлює вихід підприємства в стадію зростання, яка характеризується збільшенням фінансових активів і доходів підприємства. Однак це посилює організаційні проблеми в управлінні інноваційною діяльністю і, тим самим, визначає межі системи управління підприємствами у вигляді багатовимірної моделі.

В Україні є певні передумови для закріплення істотних позицій на нових глобальних ринках. Не менш важливим є те, що поширення рішень на основі інноваційних підходів дозволить вирішити ряд проблем щодо ефективності функціонування економіки, зокрема, і національної безпеки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Ця проблематика досліджувалась як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Аналіз проведених досліджень показує, що країни без впровадження інноваційних технологій не можуть ефективно розвиватись. Серед авторів, дослідження яких присвячено економіці України в цьому аспекті, можна виділити таких вчених, як: В.П. Александрова, Т.І. Артьомова, Ю.М. Бажал, В.Я. Брич [2; 7], Л.В. Дерманська, В.М. Геєць, Т.П. Лободзинська, Т.В. Мірзодасєва, В.І. Нежиборець, О.І. Табенська, О.Л. Шпак [7], М.М. Федірko [12], Х.В. Чесбро [14] та ін. Однак, суперечливість розвитку економічних процесів вимагає подальших наукових досліджень.

Мета.

Метою статті є оцінка і аналіз розвитку інноваційних процесів в системі управління енергоефективністю підприємств.

Методологія дослідження.

Методологічними засадами дослідження є базові положення економічної теорії, теорії економічного зростання. В роботі використано метод порівняння – для виявлення відмінностей між інноваційними процесами розвинених країн і країн, що розвиваються; узагальнення – для визначення загального поняття і розуміння принципів функціонування суб'єктів інноваційного процесу; абстрагування – для виявлення найістотніших зв'язків інноваційного розвитку підприємств.

Результати.

Витоки сучасної філософії інновацій закладені в класичній теорії філософії, головними представниками якої є Платон і Аристотель. Проблематика їх ідей – серцевина античної філософії в тій її частині, яка має відношення до науки в цілому та інноваційної діяльності. Дуже плідним для розвитку сучасних уявлень про феномен інновацій та інноваційної діяльності є розгляд Аристотелем динаміки процесів, їх руху і зміни, того, що сьогодні називається динамічним підходом. Платон представляв світ як поєднання матеріальних речей і нематеріальних ідей. Будь-яка інноваційна діяльність повинна починатися з ідей. При вкладенні в ідею інвестицій ми отримаємо готовий для продажу товар, який буде приносити прибуток і називатися актуальним сьогодні словом «інновація». Якщо ототожнити цю ідею з теорією Платона, то інновація є поєднанням нематеріальної ідеї з цілком матеріальними грошовими вкладеннями (інвестиціями) в цю ідею [9;

11, с. 65].

Інновації – це поняття, яке увійшло до загального обігу, але досі немає чітких критеріїв, що пояснюють його суть, та походить від латинського слова «inovatio», що означає оновлення. Термін "інновація" може охоплювати все нове, тобто технічні, технологічні, організаційні зміни, зміни в системах управління, міжособистісної комунікації, а також способів мислення. Інновації змінюють існуючий стан справ і є стимулом для розвитку технічних, економічних, соціальних та управлінських наук. Інноваційні ідеї виникають у свідомості окремих людей та цілих колективів. Реалізовані на практиці, вони стають нововведеннями, вимагаючи при цьому ретельної підготовки, оскільки є визначальним фактором розвитку як окремих компаній, так і цілих економік.

Історія вказує на те, що впровадження інновацій прискорюється, наочним прикладом цього є так звані «шумпетерські хвилі». Вони вказують, що часові відстані між новаторськими відкриттями скорочуються. Відповідно сучасному підходу до інновацій (так званої системної моделі), вони є результатом багатьох складних зв'язків між людьми, організаціями та середовищем, в якому вони працюють. Таким чином, інноваційна діяльність значно виходить за рамки НДДКР і включає фінансові витрати (поточні та інвестиційні), понесені для:

- досліджень та розробок;
- придбання знань із зовнішніх джерел;
- придбання програмного забезпечення;
- придбання основних засобів;
- навчання персоналу;
- маркетингу тощо.

Питання інновацій в економічних міркуваннях було введено (у 1911 р.) Йозефом Шумпетером, визнавши їх екзогенним фактором економічного зростання. Він вважав, що інновації дають ресурсам нові можливості для створення багатства [13].

Під поняттям інновації Й. Шумпетер розуміє всі можливі зміни у виробництві та розподілі товарів. Отже, нововведеннями можуть бути:

- запуск абсолютно нового продукту чи послуги, або зміна існуючого продукту, що підвищує його якість та зручність використання;
- впровадження нового способу виробництва, це може бути метод, заснований на нових відкриттях та винаходах, а також вдосконалення на основі наявних знань;
- впровадження сучасних технологій;
- пошук та розробка нових торгових точок;
- використання нової сировини або компонентів;
- нові форми організації, як всередині, так і між підприємствами.

При цьому дослідник виділяє три фази в процесі зміни:

- ідея;
- впровадження інновацій;
- розповсюдження інновацій.

Теорію Й. Шумпетера називають пропозицією, оскільки він вважав, що діяльність підприємців визначає появу інновацій. У цій моделі підприємець є носієм змін.

Нижче наведені визначення інновацій, запропоновані окремими експертами з цього питання протягом багатьох років (табл. 1).

Таблиця 1. Розгляд поняття «інновації» з наукової точки зору*

Рік	Автор	Опис визначення
1911	Й. Шумпетер	Комерційне або промислове використання чогось нового: продукту, процесу, способу виробництва; новий ринок або джерела постачання; нова форма ведення бізнесу.
1980	М.Е. Портер	До концепції інновацій М.Е. Портер включає технологічні вдосконалення, кращі методи, способи ведення справ. Це може проявлятися в зміні товару, процесах, нових маркетингових підходах, нових формах розповсюдження.

Продовження табл. 1

	П. Друкер	Р. Друкер описав нововведення як «спеціальний інструмент для підприємців, завдяки якому зміни дають можливість відкрити новий бізнес або надати нові послуги. Інновації – це специфічний підприємницький інструмент, діяльність, яка надає ресурсам нові можливості для створення багатства»
1994р.	Ф. Котлер	Котлер визначив інновацію як добро, послугу та ідею, яку хтось сприймає як нову. Ідея, можливо, існувала давно, але є нововведенням для людини, яка сприймає її як нову.
1996	Р.В. Гріффін	Інновації – це спрямоване зусилля організації на освоєння нових продуктів і послуг або нових застосувань існуючих продуктів і послуг.
2005	А. Гуррія	Інновація — це впровадження нового або значно вдосконаленого продукту (послуги) або процес, новий метод маркетингу чи новий метод організації бізнесу або зовнішніх відносин. Інноваційна діяльність є науковою, технологічною, організаційною, фінансовою чи комерційною і покликана призвести до впровадження інновацій
2006	С. Серто, Дж. Пітер	Інновації - це поєднання винахідливості, проникливості та підприємництва, що створює нові галузі, нові цінності та нові цінні роботи

*Джерело: систематизовано автором

Інновації в сервісі не можуть обмежуватися змінами в характеристиках самої послуги, оскільки це часто пов'язано з впровадженням нових способів розповсюдження, взаємодії з клієнтами, контролю якості або безпеки. Це демонструє велику різницю в інноваційних характеристиках, де виділяються чотири аспекти інноваційної поведінки в послугах (табл. 2).

Таблиця 2. Порівняння інновацій промисловості та послуг*

Промислові інновації	Інноваційні послуги
Створення нових або вдосконалених продуктів	Створення нових або вдосконалених послуг
Впровадження нової або вдосконаленої технології виробництва	Використання нових або вдосконалених методів надання послуг
Застосування нового способу продажу або купівлі	Використання нового способу взаємодії з клієнтами та постачальниками
Відкриття нового ринку збуту продукції	Відкриття нового ринку надання послуг
Використання нової сировини або напівфабрикатів	Використання нових матеріалів чи інструментів
Внесення змін в організацію виробництва	Внесення змін в організацію процесу обслуговування

*Джерело: складено автором

Дані аспекти стосуються багатьох сфер маркетингу:

- нова концепція послуги (функціональне ядро – продукт);
- нова площина співпраці з клієнтом (спілкування та взаємодія як у процесі планування – багато послуг створюються навмисно як унікальні послуги та на етапі їх надання / доставки в рамках післяпродажного обслуговування);
- нова система надання послуг (маркетинг послуг повинен передбачати нові способи їх надання в нових місцях, іншими способами, використовуючи підтримку, наприклад, у формі технології ІТС);
- використання нових технологій (деякі послуги не можна було б забезпечити без сучасних технологій, наприклад, швидкий транспорт, а деякі мають їх еквіваленти на стороні передових технологій).

На нашу думку, цей феномен «обслуговування» призвів до збільшення внеску сектору в економічне зростання. Оскільки важливість інновацій також зростає у самому секторі, ця тема все більше усвідомлюється, що є важливим у вирішенні питання інновацій у сфері послуг.

Серед провідних за обсягом товарообігу (і значенням для світової економіки) виділяються чотири групи інноваційних послуг:

- послуги, пов'язані переважно з продукцією / товарами (наприклад, транспорт і логістика),
- інформаційні послуги (наприклад, кол-центри),
- послуги на основі знань (наприклад, послуги з досліджень та розробок, консалтинг тощо).

Бортник М.П., розглядаючи провідні аспекти інноваційного процесу: ідея – інвестиції – інновація, з позиції філософії Аристотеля, одержує наступне порівняння [1, с. 269]:

- ідея – відноситься до першого теоретичного поділу філософії;
- інвестиції – без сумніву, практична філософія, що відноситься до фінансових заходів інноваційного процесу, так як вони відіграють величезну роль у розвитку інновацій і є віддзеркаленням змін, що мають місце в суспільстві і політиці;
- інновація – творчий розділ філософії, адже мистецтво творити і упредметнювати в життя замислене є творчим процесом.

Варто погодитися, що чимале значення в дослідженні феномену інновацій та інноваційної діяльності виконує розгляд його в контексті науки. Наука, як і інші сфери культури, немислима поза осмисленням її через призму наукових традицій і наукових революцій, адже вони породжують діалектичну єдність, що розкриває природу пізнання людини як форму її творчого буття.

Томас Кун – американський історик і філософ науки ХХ століття в своїй книзі «Структура наукових революцій» розглядав питання про взаємовідношення традицій і революцій в науці – старого і нового наукового знання. Варто зазначити, що на противагу позитивістам, не аналіз готових структур наукового знання перебуває в центрі уваги Томаса Куна, а пояснення механізму трансформації і зміни наукового знання [6, с. 27].

У більш широкому розумінні під інноваціями розуміється будь-яке благо, яке хтось сприймає як нове, або будь-яка зміна продуктів і процесів, що збільшує конкурентоспроможність компанії по відношенню до інших суб'єктів ринку.

Виходячи з цього визначення, можна виділити наступні типи інновацій:

- продукт – створення нової або модернізація існуючої продукції;
- процес – впровадження нових або значно вдосконалених методів виробництва чи розподілу; можуть стосуватися значних змін у технології, обладнанні, апаратному та програмному забезпеченні, а також зміни методів роботи;
- послуга – впровадження нових або вдосконалених існуючих послуг, тобто корисних нематеріальних продуктів;
- організаційні (системні) інновації – у сфері управління підприємством, вони стосуються змін в організації суб'єкта господарювання або організації роботи;
- інновації маркетингу – вони стосуються використання підприємством нових методів маркетингу, впровадження нового дизайну чи упаковки, розміщення нового товару на ринку, нових методів просування або цінових стратегій.

Наукові революції можна схарактеризувати як найбільш яскравий прояв істинності новацій. Перебудова дослідного процесу, його стратегії має високий ступінь значущості для подальших напрямів і темпів розвитку науки. Еволюційне зростання, накопичення наукових традицій обумовлюють зміну типу наукової раціональності в рамках наукової революції. Інноваційний прорив, забезпечений ходом наукової революції, знаходить свій вияв у потоці новацій, впроваджуваних в практику [3, с. 18].

Сукупність існуючих підходів до визначення мети управління інноваційною діяльністю з позицій різних фахівців в даній області представлена в таблиці 3.

Таблиця 3. Цілі управління інноваційною діяльністю підприємства з позицій різних авторів*

Автор	Трактування мети управління інноваційною діяльністю підприємства
А.Г. Івасенко, В.Г. Мединський [4]	Формування та забезпечення досягнення будь-якою організаційною структурою інноваційних цілей шляхом раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів
Ю.П. Морозов [8]	Отримання високих економічних, соціальних і екологічних результатів шляхом використання інновацій у виробничо-комерційній діяльності підприємства
Л.С. Барютін [10]	Забезпечення довготривалого функціонування інноваційного підприємства на основі ефективної організації інноваційних процесів і високої конкурентоспроможності інноваційної продукції

Продовження табл. 3

Е.А. Козловська [5]	Забезпечення адекватності підприємства, як в цілому, так і окремих його частин, до соціально-економічного середовища і самовизначення суб'єктів, які взяли на себе відповідальність за його розвиток
В.В. Гришин [4]	Забезпечення застосування господарючим суб'єктом інновацій шляхом гармонійного поєднання людини, техніки і технології
А.В. Гугелев [8]	Формування інноваційного клімату у всіх сферах діяльності підприємства, в якому здійснюється цілеспрямований пошук, оформлення, підготовка і комерціалізація (реалізація) нововведень, які формують конкурентоспроможність фірми

*Джерело: систематизовано автором

Розглядаючи вказані дефініції, варто зауважити, що незважаючи на існування різних підходів до управління інноваційною діяльністю підприємства, фахівці даної сфери роблять акцент на особливостях менеджменту в порівнянні з управлінням в інших областях, а також його спрямованості на реалізацію нововведень.

Висновки і перспективи.

Отримані в ході дослідження висновки і результати розширюють теоретичний апарат управління інноваційною діяльністю підприємств і можуть бути використані при проведенні подальших досліджень з проблем розвитку системи управління інноваційною діяльністю підприємств. Перспективними є дослідження щодо розвитку системи управління інноваційною діяльністю підприємств, нарощування інноваційного потенціалу і здійснення систематичного цілеспрямованого планування, впровадження та використання інновацій; обґрунтування доцільності застосування системного підходу до управління інноваційною діяльністю; розробка змісту і структури моделі системи управління інноваційною діяльністю енергосервісних компаній.

Список використаних джерел

1. Бортник Н. П., Парпан У.М. Поняття та сутність інноваційної діяльності. *Митна справа*. 2012. №3(81). С. 269–274.
2. Брич В., Федірко М., Брич Б. Теоретичні основи побудови стратегії енергосервісу. *Соціально-економічний розвиток регіонів у контексті міжнародної інтеграції*. 2017. № 27 (16). С. 49-54
3. Козловская Э.А., Демиденко Д.С., Яковлева Е.А. и др. Экономика и управление инновациями : учебник. Москва: Экономика, 2012. 359 с.
4. Ивасенко А.Г., Никонова Я.И., Сизова А.О. Инновационный менеджмент : учебное пособие. М.: КНОРУС, 2009. 416 с.
5. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения : избранные труды ; ред. колл.: Абалкин Л. И. (пред.) и др.; сост. Яковец Ю. В. М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2002. 767 с.
6. Кун Т. Структура научных революций. С вводной статьей и дополнениями 1969 г. М.: Прогресс, 1977. 300 с.
7. Брич В.Я., Шпак О.Л., Домбровский З.І. та ін. Методи управління ризиками енергопостачальної компанії : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 304 с.
8. Морозов Ю.П., Гаврилов А.И., Городинов А.Г. Инновационный менеджмент : учеб. пособие для вузов. 2-е изд. перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 471 с.
9. О'Коннор Дж., Макдермотт Иан. Искусство системного мышления: необходимые знания о системах и творческом подходе к решению проблем ; пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 256 с.
10. Барютин Л.С. и др. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика : учебник ; под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. 2-е изд. перераб. и доп. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. 518 с.
11. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: XII Міжнародний бізнес-форум, 22 березня 2019 р.: матеріали ; відп. ред. А.А. Мазараки. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 154 с.
12. Брич В.Я., Федірко М.М., Артемчук Т.О. Трансформація організаційної структури енергокомпанії. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27(3). С. 166-172.
13. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: пер.с англ. К. : Києво-Могилянська Академія, 2011. 244 с.

14. Chesbrough H.W. Open innovation: the new imperative for creating and profiting from technology. Boston, MA: Harvard Business School Press, 2003. 227 p.

Статтю отримано: 12.10.2019 / Рецензування 26.11.2019 / Прийнято до друку: 20.12.2019

Stepan Barna
Postgraduate student
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine
E-mail: stbarna@ukr.net

INNOVATIVE ACTIVITY IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF ENERGY SERVICE ENTERPRISES

Abstract

Introduction. The phenomenon of innovations and innovative system reflects the dynamics of society, covers all spheres of life, and carries a benchmark for the future. The essence of this phenomenon requires thorough research from the standpoint of philosophical, scientific, technical, economic and socio-cultural aspects. Based on the growing powerful legal framework, the leading role of innovation activity for the state as a whole and for individual enterprises emerges, and the need for enhancing innovation activity, enhancing innovation potential and systematic targeted planning, development, implementation and use of innovations is evident.

Methods. The method of comparison was used to identify differences between the innovation processes of developed and developing countries; generalization - to define the general concept and understanding of the principles of functioning of the subjects of the innovation process; abstraction - to identify the most relevant links for innovative business development.

Results. The study suggests that the solution to the problems of forming an effective enterprise management innovation system that meets the goals of their innovation strategy depends on the use of progressive methods and approaches, adequate elements of models of innovation processes of modern generations, as well as meets the conditions of informatization and digitization of the economy.

Discussion. Scientists are faced with the need to develop a number of provisions that broaden the understanding of the development of enterprise innovation management system, concentrating the need to increase innovation activity, increase innovation potential and carry out systematic targeted planning, development, implementation and use of innovation; substantiation of the feasibility of applying a systematic approach to innovation management; formation of the content and structure of the model of enterprise innovation management system.

Keywords: European standards, innovations, management, energy service enterprises.

References

1. Bortnyk, N.P., & Parpan, U.M. (2012). Ponyattya ta sutnist' innovatsiynoi diyal'nosti [The concept and essence of innovation]. *Mytna sprava* [Customs business], 3(81), 269-274.
2. Brych, V., Fedirko, M., & Brych, B. (2017). Teoretychni osnovy pobudovy stratehiyi enerhoservisu [Theoretical bases for the construction of energy service strategy]. *Sotsialno-ekonomichnyy rozvytok rehioniv u konteksti mizhnarodnoyi intehratsiyi* [Socio-economic development of regions in the context of international integration], 27(16), 49-54.
3. Kozlovskaya, E.A., Demidenko, D.S., ...Yakovleva, Ye.A. (2012). *Ekonomika i upravleniye innovatsiyami* [Economics and Innovation Management]. Moscow, Russia : Ekonomika.
4. Ivasenko, A.G., Nikonova, Ya.I., & Sizova, A.O. (2009). *Innovatsionnyy menedzhment* [Innovation management]. Moscow, Russia : KNORUS.
5. Kondratyev, N.D. (2002). *Bolshiy tsikly konyunktury i teoriya predvideniya* [Big business cycles and foresight theory]. Moscow, Russia : Ekonomika.
6. Kun, T. (1977). *Struktura nauchnykh revolyutsiy* [The structure of scientific revolutions]. Moscow, Russia : Progress.
7. Brych, V.Ya., Shpak, O.L., ...Dombrovskyy Z.I. (2013). *Metody upravlinnya ryzykamy enerhopostachalnoyi kompaniyi* [Methods for managing the risks of an energy company]. Ternopil, Ukraine: TNEU.
8. Morozov, Yu.P., Gavrillov, A.I., & Gorodinov, A.G. (2003). *Innovatsionnyy menedzhment* [Innovation management]. Moscow, Russia : UNITI DANA.

9. O'Connor, J., & McDermott, Ian (2006). *Iskusstvo sistemnogo myshleniya: neobkhodimyye znaniya o sistemakh i tvorcheskom podkhode k resheniyu problem* [The art of systems thinking: essential knowledge of systems and a creative approach to problem solving]. Moscow, Russia : Alpina Biznes Buks.

10. Kazantsev, A.K., & Mindeli, L.E. (Eds.) (2004). *Osnovy innovatsionnogo menedzhmenta. Teoriya i praktika* [Fundamentals of innovation management. Theory and practice]. Moscow, Russia : Ekonomika.

11. Mazaraki A.A. (Ed.) (2019). Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiyanoi diyal'nosti v Ukraini [Problems and prospects of innovative activity development in Ukraine]. *Materialy XII Mizhnar. biznes-forumu*. Kyiv, Ukraine: KNTEU, 154.

12. Brych, V.Ya., Fedirko, M.M., & Artemchuk, T.O. (2017). Transformatsiya orhanizatsiyanoi struktury enerhokompaniyi [Transformation of the organizational structure of the energy company]. *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis], 27(3), 166-172.

13. Schumpeter, J. (2011). *Teoriya ekonomichnoho rozvytku* [The theory of economic development]. Kyiv, Ukraine: Kyievo-Mohylyanska Akademiya.

14. Chesbrough, H.W. (2003). *Open innovation: the new imperative for creating and profiting from technology*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Received: 10.12.2019 / Review 11.26.2019 / Accepted 12.20.2019

